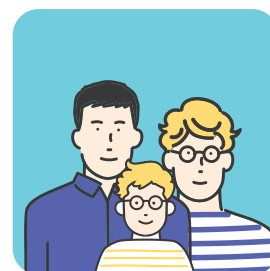
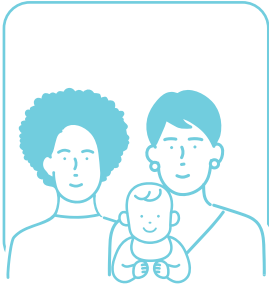

Timmeren aan gelijkheid binnen sociale huisvesting

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	4
1. Integratie	6
1.1. Het creëren van een vrouwvriendelijke woonomgeving	6
1.2. De 7 principes van een (meer) egalitaire architectuur	7
1.3. Toepassing van die 7 principes in de architectuur en inrichting van woningen	8
1.4. Participatie en begeleiding van de bewoners.....	10
2. Sensibilisering	12
3. Programmering	13
3.1. Vrouwen	13
3.2. Eenoudergezinnen	14
3.3. LGBTQIA+.....	15
4. Wijziging	16
5. Aanpassing	17
Besluit	18

Inleiding

Het zogenaamde kerngezin valt uiteen, het aantal eenoudergezinnen stijgt zienderogen, nieuwe sociale en liefdesconstellaties doen hun intrede, ... Onze samenleving maakt een heuse omwenteling door. Alleen hinkt onze woonplek bij die evolutie achterop.

Ongelijkheid tot de derde macht

Al te vaak weerspiegelt de woonplek nog de structuren van het traditionele en stereotiepe kerngezin, waarbij de man buitenshuis aan de slag is en de vrouw zich thuis verdienstelijk maakt. Met name sociale huisvesting is in dit bedje ziek. Vandaag worden ruimtes, net als vroeger, zo ontworpen dat de man er tot rust kan komen, terwijl de vrouw in alle discretie binnen de bekrompen ruimte van keuken en wasruimte de reproductieve taken voor haar rekening neemt.

Naast die fundamentele ongelijkheid bestaat er nog een andere, gevoed door de crisis rond betaalbaar wonen die Brussel momenteel doormaakt. Vooral eenoudergezinnen, alleenstaanden en ouderen, drie bevolkingsgroepen waarin vrouwen oververtegenwoordigd zijn, bijten hun tanden hierop stuk. In hun zoektocht naar een huur- of koopwoning stuiten ze vaak op discriminatie. Ook vrouwen die professioneel actief zijn of waren, ontspringen de dans niet: tussen man en vrouw gaapt nog steeds een loonkloof, deeltijds werken blijkt vooral een vrouwenzaak en tot slot ligt haar pensioen ook doorgaans lager dan het zijne.

Veel vrouwen die het slachtoffer worden van huiselijk geweld gepleegd door hun (ex-)partner en die hierdoor het huis worden uitgedreven, rest niets anders dan een ander onderkomen te zoeken. De Brusselse Huisvestingscode zou die overstap in principe moeten bespoedigen. Artikel 36 bepaalt immers dat de Openbare Vastgoedmaatschappijen (OVM) 3% van hun sociale woningbestand moeten toewijzen aan gezinnen die in opvanghuizen voor vrouwelijke slachtoffers van geweld verblijven. Hoewel het aantal sociale woningen de voorbije jaren toenam, zijn er via deze weg echter nog altijd veel te weinig woningen voor hen.

Een plek voor ieder

En toch is meer gelijkheid binnen sociale huisvesting een haalbare kaart. Net als een Gewest waar plaats is voor iedereen. De Brusselse Regering is daar alvast van overtuigd. Om de zaak vooruit te helpen, rekent de Regering vooral op haar gendermainstreamingbeleid, een transversale, geïntegreerde aanpak die het genderperspectief en de bevordering van gelijke kansen een plaats wil geven in haar beleid. Om dat op openbare huisvesting toe te passen werd een werkgroep samengesteld met sociale huisvestingsoperatoren, leden van het Kabinet van de Staatssecretaris bevoegd voor Huisvesting en Gelijke Kansen, vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld en genderdeskundigen.

5 vragen

De werkgroep boog zich over 5 vragen die respectievelijk verband hielden met:

1. Integratie

> Hoe **gendergelijkheid binnenloodsen in sociale huisvesting?**

2. Sensibilisering

> hoe de besturen belast met huisvestingsbeleid **vertrouwd maken met de genderkwesties?**

3. Programmering

> Hoe rekening houden met de **behoeften van specifieke groepen bij de programmering van sociale woningen?**

4. Wijziging

> Hoe het bestek **aanpassen om te komen tot gelijkheid binnen sociale huisvesting?**

5. Aanpassing

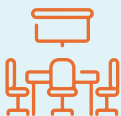
> Hoe de **technische en functionele bepalingen aanpassen van de genderdimensie?**

De antwoorden op die vragen werden omgezet in 5 nota's die het Kabinet van de Staatssecretaris voor Huisvesting voorgelegd heeft aan de besturen om modelbestekken, minimale technische voorschriften en procedures van overheid-sopdrachten te wijzigen zodat het concept gender in aanmerking wordt genomen bij de productie van woningen.

1. Integratie

> Hoe gendergelijkheid binnenloodsen in sociale huisvesting?

25% VAN DE BEBOUWDE
OPPERVLAKTE
VAN LA BORDA
IS GEWIJD AAN
GEMEENSCHAPPELIJKE
RUIMTEN

1.1. Het creëren van een vrouwvriendelijke woonomgeving

Vermits de huidige ruimtelijke indeling van woningen of wooncomplexen het traditionele kerngezin en de daarmee gepaard gaande ongelijkheid nog steeds op de eerste plaats stelt, zou een omvorming van de huiselijke ruimten die leidt tot meer gelijkheid ervoor kunnen zorgen dat meer rekening wordt gehouden met de genderdimensie. Hoe creëer je echter een “vrouwvriendelijke woonomgeving” die meer waarde toekent aan het huishoudelijk werk, die vrouwen bevrijdt van de genderspecifieke taken die zij nog al te vaak toegeschoven krijgen en die de mentale last binnen heteroseksuele relaties herdenkt?

De voorbeelden waarover we beschikken, meer bepaald de wooncoöperatie La Borda in Barcelona, stippen aan dat in eerste instantie de grenzen tussen man en vrouw, productief en reproductief, openbaar en privé moeten worden uitgevlakt door collectieve ruimten te creëren die de ontwikkeling van een gemeenschapsleven toelaten. Gedeelde keuken en/of eetruimte, speel- en vergaderzaal, terras, moestuin of serre op het dak,... 25% van de bebouwde oppervlakte bij La Borda wordt door gemeenschappelijke ruimten ingenomen.

Kortom, het komt erop neer een traditioneel gebouw opgevat als een som van afzonderlijke eenheden om te vormen tot een inclusieve woning, een gedeeld huis. De grootste verdiensten van de uitbreiding van de gemeenschappelijke ruimten? Vrouwen kunnen uit hun isolement treden door zorgtaken te bundelen en ze kunnen toetreden tot een solidaire gemeenschap waar iedereen mee beslist over het gebruik van die ruimten. Bovendien voorkomen gemeenschappelijke ruimten huiselijk geweld en beschermen ze potentiële slachtoffers.

1.2. De 7 principes van een (meer) egalitaire huisvesting

1

De soorten woningen diversifiëren volgens de manier van leven.

2

Een zuinig woningconcept ontwikkelen (vooral vanuit energetisch oogpunt) om de financiële druk op bewoners met een laag inkomen te verlichten.

5

De flexibiliteit van de woning waarborgen (neutraal plan, moduleerbare ruimte,...) zodat die aan de verschillende levensfasen kan worden aangepast.

4

Het streven naar autonomie aanmoedigen (participatie en ondersteuning van de bewoner(s)/bewoonster(s), neutraal plan, moduleerbare ruimte).

3

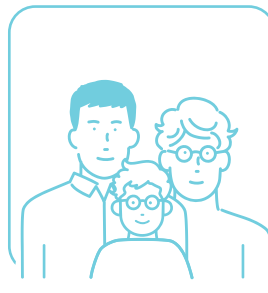
De zichtbaarheid buiten het gebouw en ook in alle binnenruimten **verbeteren**.

6

Het delen met de gemeenschap of het gedeeld gebruik van het gebouw (vb. dakterras of -serre), van de verdieping (vb. een "neutrale" ruimte die door meerdere woningen van een verdieping wordt gedeeld) en van de woning (vb. het delen van een kamer of een buitenruimte tussen twee woningen) toepassen.

7

De kostprijs van de genderdimensie binnen sociale woningen **bepalen** en de bouwheren sensibiliseren om die in het budget op te nemen.

1.3. Toepassing van die 7 principes in de architectuur en inrichting van woningen

BEHEER EN
ONDERHOUD
VAN RUIMTES
VOOR
GEZAMENLIJK
GEBRUIK
VERGEN EEN
NAUWGEZETTE
PLANNING.

- ♥ De **keuze voor een bepaalde te renoveren of te bouwen woning** wordt genomen in functie van de gendernormen.
- ♥ De **toegangen tot de woning** zijn ontworpen met aandacht voor sociale omgang en welzijn. De **ingangen en de ruimte vooraan het gebouw**, tussen de gevel en de openbare ruimte, zijn zo opgevat dat de bewoners zich deze ruimten kunnen toe-eigenen (tuinieren, tuinmeubelen, spelen, ...), dat ze zien en gezien kunnen worden, wat bijdraagt tot de veiligheid en de collectieve waakzaamheid. De **doorgangsruidten** – gangen, gaanderijen, terrassen, daken, ... - worden bovendien ontmoetingsplekken. Goede burerelaties zijn nu eenmaal de sleutel om anonimiteit te doorbreken en geweld te voorkomen.
- ♥ De **gemeenschappelijke ruimten** zijn als volgt opgesplitst:
  - **ruimten voor kinderen:** dankzij collectieve speelruimten krijgen vrouwen meer tijd voor zichzelf;
  - **neutrale ruimten voor sociale contacten:** iedere verdieping krijgt een multigenerationele ruimte voor een gezellige babbel ter bevordering van contacten tussen personen van verschillende leeftijden en met verschillende genderidentiteiten;
  - **ruimten voor gezamenlijk gebruik:** keukens, eetkamer, wasruimte, coworkingruimte, werkplaats voor doe-het-zelvers, ... worden allemaal gedeeld. (Opgelet! Het beheer en onderhoud van die ruimten dient van meet af aan nauwgezet te worden gepland);
  - **opbergruimte:** voor kinderwagens, steps, fietsen, ... zodat die geen plaats innemen in de woningen en de balkons vrij blijven;
  - **parkeerruimte:** omdat ondergrondse parkings vrouwen vaak angst inboezemen dient minstens een deel van de staanplaatsen op straatniveau te komen waar ook daglicht is.

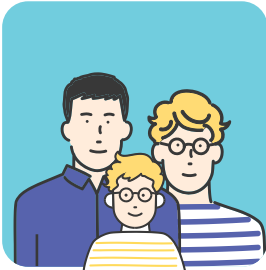
♥ De **woning** houdt rekening met de nieuwe manieren van leven.

- **De diversiteit van de woningen weerspiegelt die van de levenswijzen:** iedere verdieping krijgt verschillende soorten woningen (voor alleenstaanden, eenoudergezinnen, cohousing, koppels zonder kinderen, ...).
- **De woningen zijn zodanig ontworpen dat ze zo energiezuinig mogelijk zijn** – daglicht in de keukens en badkamers, waterrecuperatie, gecontroleerde verwarming, ... - voor personen en met name vrouwen met een laag inkomen is de geringste meerkost moeilijk te betalen.
- **Aan zichtbaarheid wordt veel belang gehecht**, zowel buiten, met ruime en goed verlichte doorgangsruidtes, als binnen, met voldoende verlichting in de gemeenschappelijke ruimten en traphallen om de bewoners een gerust gevoel te geven. Overigens vormt **een goed zicht van in de woning naar buiten ook een troef**, vooral dan om kinderen die buitenspelen in het oog te houden.
- **Een bijkomende, niet nader bepaalde ruimte**, waarvan het gebruik doorheen de tijd kan veranderen en **die toelaat om zich even af te zonderen op een "eigen plekje", binnen de woning zelf**.
- **Iedere woning heeft een eigen privatieve buitenruimte.**
- **De opberg- en opslagruimten buiten de woning** (gecentraliseerde technische ruimte, gemeenschappelijke buitenruimte, ...) zijn zo ontworpen dat ze contacten bevorderen en het veiligheidsgevoel versterken (verlichting, verwarming, ventilatie).
- **Lange anonieme gangen ruimen onherroepelijk plaats voor individuele ingangen.**
- **Het klassieke, gestandaardiseerde grondplan dat aan iedere ruimte een specifieke bestemming toekent, wordt vervangen door een neutraal grondplan** dat bewoners en bewoonsters zelf kunnen invullen.
- **De woning is zo ontworpen** (verplaatsbare of wegneembare scheidingswanden, mobiele opbergmeubelen, ...) dat ze **mee evolueert** met de levensfasen en samenstelling van gezinnen van de bewoners en bewoonsters.
- **Iedere woning heeft een afgezonderde of geïntegreerde kamer die kan worden gedeeld** waardoor cohousing op lange termijn tot de mogelijkheden behoort, met regeling van de gemeenschappelijke lasten.

1.4. Participatie en begeleiding van de bewoners

♥ **De inaanmerkingneming van de noden en bemerkingen van toekomstige bewoners** en bewoonsters is een uitgangspunt waar we niet om heen kunnen. In de sociale huisvesting valt dit echter uitermate moeilijk te realiseren. Sociale woningen worden immers toegewezen in functie van de plaats van de kandida(a)t(e) op een lijst, zodat er voorafgaand aan de oplevering nauwelijks sprake is van een groep. Niets belet echter om op zoek te gaan naar nieuwe, originele formules, die bijvoorbeeld afwijken van de prioriteitsvolgorde voor belangstellenden voor bepaalde projecten, zoals het Engelenbergproject in Molenbeek met gemeenschapswoningen voor alleenstaande ouderen

♥ **Er zeker van zijn dat alle betrokkenen** – zowel partners als begunstigen – **begrijpen dat gender echt in aanmerking moet worden genomen** om te komen tot gelijke huisvesting en dat zij ook bereid zijn daar zelf toe bij te dragen, vergt tijd en ook *gender budgeting*. Voor de begeleiding van het project zou het ideaal zijn een beroep te doen op een in genderzaken gespecialiseerd bureau of dito vereniging.

♥ **Bewoners en bewoonsters in de tijd begeleiden** brengt een waaier van opleidingen met zich mee rond gendergelijkheid, de preventie van partner- en intrafamiliaal geweld en het proces van woningbeheer (zodat iedereen daar daadwerkelijk aan kan deelnemen), maar ook rond technische zaken (energiebeheer, onderhoud van de woning, klussen,...) om te komen tot empowerment via de woning. Samenwerken met een vereniging die een zekere expertise heeft op het vlak van gemeenschapswonen kan een troef zijn.

SAMENWERKEN MET EEN VERENIGING DIE EEN ZEKERE EXPERTISE HEEFT OP HET VLAK VAN GEMEENSCHAPSWONEN KAN EEN TROEF ZIJN

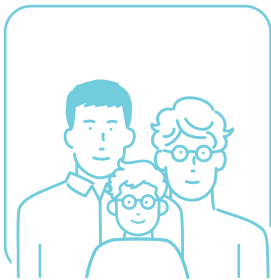
- ♥ **Om te voorkomen dat dominantieverhoudingen die we kennen binnen de maatschappij** – verhoudingen op het vlak van gender, klasse en zogenaamde “rassen” – **voet aan de grond krijgen in de sociale woningen** moeten instrumenten worden ingezet die ervoor zorgen dat vrouwen zich in het openbaar kunnen uitdrukken in de taal van hun keuze.
- ♥ **Inclusief taalgebruik** veronderstelt dat er zowel mondeling als schriftelijk een taal wordt gebruikt waarin iedereen zich kan herkennen en zich erbij betrokken voelt.
- ♥ **Het evalueren van al die vormen van begeleiding van de bewoners/ bewoonsters en ze integreren bij het opmaken van een budget** is absoluut vereist om iedereen achter het collectieve project te scharen.

2. Sensibilisering

> Hoe kunnen de besturen belast met het huisvestingsbeleid worden opgeleid voor genderkwesties?

Om dit doel te bereiken moet een **sensibiliserings- en opleidingsprogramma worden opgezet voor de besturen en de opdrachtgevers**, voor vrouwen en voor mannen. Dit programma moet volgende elementen omvatten:

- ♥ regelmatige bewustmakingsbijeenkomsten rond de thema's gender en gelijkheid voor alle sociale huisvestingsactoren en -operatoren;
- ♥ een opleiding rond de gender- en huisvestingskwesties voor het personeel van de besturen.

Bovendien worden de Openbare vastgoedmaatschappijen (OVM) verzocht **opleidingen voor de huurders te organiseren rond woningbeheer, preventie van partnergeweld en intrafamiliaal geweld, energiebeheer, technische storingen en problemen**. Het is de bedoeling om huisvesting te gebruiken als hefboom voor vrouwen op hun pad naar zelfredzaamheid.

3. Programmering

> Hoe rekening houden met de behoeften van specifieke doelgroepen in de programmering van sociale woningen?

Bepaalde groepen stuiten omwille van specifieke eigenschappen op een **ongelijke toegang tot de woningmarkt**. Er kunnen dus meerdere **doelgroepen** worden overwogen voor voorbehouden woonprojecten die met hun participatie worden opgezet.

3.1. Vrouwen

Het probleem?

Vrouwen worden vandaag zo hard getroffen door slechte huisvesting **dat we huisvesting kunnen bestempelen als sociale marker van ongelijkheid tussen mannen en vrouwen**. Over het algemeen worden vrouwen vaker gediscrimineerd en hebben ze lagere inkomens, niet alleen omwille van het hardnekkige verschil in uurloon tussen mannen en vrouwen (8,5% volgens de meest recente gegevens van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM)), maar net zo goed door de ongelijke verdeling van de gezins- en huishoudelijke verantwoordelijkheden. Hierdoor houden vrouwen minder tijd en energie over voor hun beroepsloopbaan. Heel wat vrouwen werken bovendien deeltijds, niet uit eigen keuze, maar veeleer wegens familiale verplichtingen. Een woning in volle eigendom bezitten is daarom vaak een utopie voor deze vrouwen. Zelfs op de huurmarkt zijn alleen kleinere, minder gezonde en minder comfortabele - met andere woorden minder kwaliteitsvolle - woningen voor hen financieel haalbaar.

De oplossing?

Om die situatie te verhelpen moet de overheid overwegen om naast het bestaande aanbod van sociale woningen, vanuit een gemeenschapspectief **woningen voor vrouwen te creëren**.

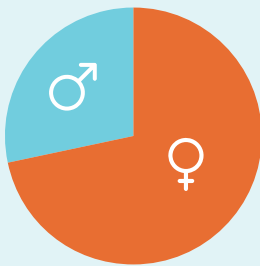

*HEEL WAT
VROUWEN
WERKEN
BOVENDIEN
DEELTIJDS,
NIET UIT EIGEN
KEUZE, MAAR
VEELEER WEGENS
FAMILIALE
VERPLICHTINGEN.*

3.2. Eenoudergezinnen

MEERDERHEID
VAN BRUSSELSE
EENOUDERGEZINNEN
GERUND DOOR
ALLEENSTAANDE MAMA'S.

VERSCHILLENDE
VORMEN VAN
GEGROEPEERDE
HUISVESTING OF
COLLECTIEVE
ACCOMMODATIE
DRAGEN BIJ AAN
SOCIALE COHESIE EN
MAKEN EEN REEKS
VASTE KOSTEN
DRAAGLIJKER.

♥ De feiten?

In 2020 telde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op een totaal van 555.967 gezinnen met en zonder kinderen, **64.258 eenoudergezinnen**, goed voor **zowat 12% van alle Brusselse gezinnen**. Het aantal gezinnen met kinderen bedraagt ongeacht de situatie (gehuwd, samenwonend, eenoudergezinnen) 197.490. **Eenoudergezinnen** vertegenwoordigen dus **32,54% van alle Brusselse huishoudens met kinderen**. 55.306 eenoudergezinnen hebben een moeder als gezinshoofd, 8.952 gezinnen een vader of anders gesteld: 86,07% van die Brusselse gezinnen **worden gerund door alleenstaande mama's**, wat maakt dat dit een gendergebonden thema is.

♥ Het probleem?

Met **een enkel inkomen** is de zoektocht naar een woning een heuse uitdaging voor die vrouwen; bovendien krijgen ze te maken **met tal van vooroordelen en discriminatie**, omdat eigenaars vrezen dat een alleenstaande vrouw met kind(eren) haar huur niet zal betalen en moeilijk of niet uit huis zou kunnen worden gezet. Kruist **een nieuwe partner haar levenspad, dan worden de zaken vaak nog ingewikkelder**; de vrouw verliest haar statuut van alleenstaande waardoor het vervangingsinkomen daalt, zonder garantie dat de nieuwe partner voor de helft tussenkomt in de kosten voor de kinderen.

♥ De oplossing?

Verschillende vormen van groepswonen of collectieve huisvesting kunnen aan de specifieke noden van eenoudergezinnen tegemoetkomen; die woonvormen herstellen de sociale cohesie, doorbreken het isolement (dat bij eenoudergezinnen vaak extreem is) en bouwen op solidariteit (eventueel in gemeenschappelijke ruimten: speelruimte, studieruimte, gemeenschappelijke keuken, gemeenschappelijke badkamer, een studio die kan worden gereserveerd om zich tijdelijk te laten bijstaan door familie,...), wat ook een hele reeks vaste kosten draaglijker maakt.

3.3. LGBTQIA+

♥ Het probleem?

Op het werk, in de vrije tijd of bij de toegang tot huisvesting,... blijven LGBTQIA+ te maken krijgen met **discriminatie** omwille van hun **gender of seksuele oriëntatie**; **soms neemt dat echt geweldadige vormen aan**: intrafamiliaal geweld, verbanning uit het ouderlijk huis, verbale of fysieke agressie in de openbare ruimte, LGBTQIA-fobe misdaden... Die verschillende vormen van discriminatie verklaren waarom zelfmoord, zelfmoordpogingen en suïcidale gedachten aanzienlijk vaker voorkomen bij de LGBTQIA+ dan bij de algemene bevolking. Bovendien zijn LGBTQIA+ ook vaker blootgesteld aan armoede of vatbaar voor verslavingen. Maar de **sociale of openbare huisvesting**, die nochtans geacht wordt toegankelijk te zijn voor iedereen die aan de criteria beantwoordt, **anticipeert niet op deze vorm van discriminatie** en houdt geen rekening met de specifieke noden van LGBTQIA+.

♥ De oplossing?

Collectieve huisvesting creëren voorbehouden voor LGBTQIA+ biedt de groep een **'safe space'** (of positieve ruimte) waar het individu beschermd is tegen negatieve reacties en zichzelf kan uiten, ideeën kan uitwisselen en kan leven zonder de angst om te worden aangevallen of belachelijk te worden gemaakt. Een deel van de Brusselse woningen bestemmen voor LGBTQIA+ draagt er niet alleen toe bij dat **het bestaan van deze specifieke groep** zichtbaarheid krijgt en wordt gerechtvaardigd. Die oplossing kan ook:

- tegemoet komen aan hun **specifieke behoeften rond lichamelijke, geestelijke en seksuele gezondheid** (gynaecologische problemen, prevalentie van soa's, suïcidale gedachten, ...);
- de **bijzonderheden van hun (toegang tot) ouderschap** in aanmerking nemen;
- anticiperen op hun **problemen rond veroudering en afhankelijkheid** die door extreem familiaal isolement vaak in ernst toenemen.

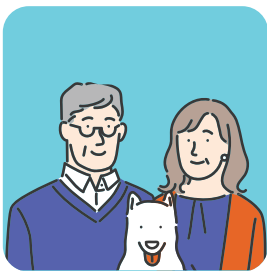
4. Wijziging

> Hoe het bestek aanpassen om te komen tot gelijkheid binnen sociale huisvesting?

Zoals aangestipt in het deel **Integratie** moet gelijke huisvesting “de grenzen tussen “mannelijk/vrouwelijk”, productief/reproductief, openbaar en privé doen vervagen door collectieve ruimten te creëren die de ontwikkeling van een gemeenschapsleven mogelijk maken”. Zelfs ontvangst- en verplaatsingsruimtes (toegangshal, overlopen, ...) kunnen worden opgevat als ontmoetingsplaats of een plek om een praatje te slaan.

Aanwijzingen om bestekteksten dienovereenkomstig aan te passen (niet-exhaustieve lijst):

- ♥ gebruik **inclusieve taal**;
- ♥ vertrek bij het opstellen van het programma vanuit **beschouwingen rond de genderdimensie**;
- ♥ **vermijd om slaapkamers of ruimten hiërarchisch in te delen** door ze “kamer voor de ouders/kinderkamers” te noemen of door het gebruik ervan te beperken door het meubilair op de plannen te tekenen;
- ♥ **vergeet de bijkomende ruimte niet**, die een “eigen plekje” moet worden;
- ♥ vraag inschrijvers om in een (afzonderlijke of transversale) **nota aan te geven hoe ze de genderdimensie in hun offerte integreren**;
- ♥ dring in de sociale clausules erop aan om de **genderdimensie door te trekken in de teams** (gemengde teams: aanwezigheid van vrouwelijke arbeiders en architecten, ...), **alsook in het werfinstallatieplan** (kleedruimte en toiletten voor vrouwen, aangepaste voorzieningen, ...);
- ♥ **beoordeel het ontwerp op basis van de integratie van de genderdimensie**;
- ♥ **stel indien mogelijk een paritaire jury samen**, met vrouwelijke en mannelijke experts op het vlak van de genderkwestie;
- ♥ **integreer in alle projectfasen** - ontwerp, bouw, renovatie en beheer van het gebouw - **de actieve betrokkenheid van de huidige of toekomstige bewoners en bewoonsters**.

5. Aanpassing

> Hoe technische en functionele bepalingen van de genderdimensie aanpassen?

Het antwoord op deze vraag valt uiteen in een **reeks resoluut praktische aanbevelingen** met als doel...

... **af te stappen van de traditionele gezinspatronen**, bijvoorbeeld door de 'kamer voor de ouders' en 'kinderkamer' te schrappen en een categorie 'universele kamer' in het leven te roepen en denkpatronen als 'badkamer van de ouders' en 'badkamer van de kinderen' te laten varen;

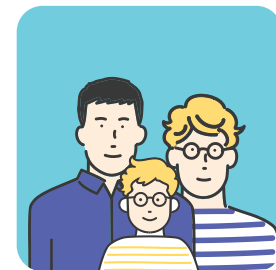
... **de zichtbaarheid te bevorderen** omdat zien en gezien worden voor vrouwen bijdraagt tot een veiliger gevoel; de toegang tot de woning mag geen donkere en aan het zicht onttrokken hoeken hebben, keukens moeten zoveel mogelijk daglicht hebben en een goed zicht op de buitenruimte bieden, parkings moeten goed zijn verlicht, ...;

... **gemeenschapsruimten te voorzien** die ervoor zorgen dat bewoners hun huiselijk isolement doorbreken en aansluiten bij een solidaire gemeenschap. Ook de wasruimten moeten aan bod komen, niet als technische ruimte, maar als volwaardige ruimte die onderlinge ontmoetingen bevordert.

*RESOLUUT PRAKTISCHE AANBEVELINGEN
GERICHT OP HET CREËREN VAN EEN CATEGORIE
'UNIVERSELE KAMER', HET VERMIJDEN VAN DONKERE,
AAN HET ZICHT ONTTROKKEN HOEKEN
EN HET DOORBREKEN VAN HET HUISELIJK ISOLEMENT OM
AAN TE SLUITEN BIJ EEN SOLIDAIRE GEMEENSCHAP.*

Besluit

Globaal genomen strekken deze maatregelen ertoe de gendergebonden rollen op te heffen die nog steeds in onze leefruimtes bestaan, zodat sociale huisvesting een voorbeeld van egalitaire huisvesting wordt.

Maakten deel uit van de werkgroep "feministische huisvesting": Melina Vanden Borre, Adviseur Gelijke Kansen, kabinet van Nawal Ben Hamou, Morgane Degand (Woningfonds), Guillaume Sokal (coördinator voor ontwikkelingsprojecten BGHM), Lorella PaziENZA (projectleidster vastgoedprojecten CLTB), Chloé Salembier (Bestuurster Angela.d, docente Onderzoeksinstituut – LAB (Uses and spaces) Faculté d'architecture et d'urbanisme - LOCI), Soizic Dubot (nationaal coördinatrice sociaaleconomische incl. huisvestingsprojecten Vie féminine), Laurence Leroy (adviseur Cel huisvesting kabinet van Nawal Ben Hamou), Katrien Vancappellen (bewoonster Calico) onder leiding van Chris Thiry, bestuurster van Angela.D stagiaire op het kabinet van Nawal ben Hamou in het kader van de Master of Arts in genderstudies.

© Brussel Huisvesting
Alle rechten voorbehouden

Meer informatie over
Brussel Huisvesting op:
www.huisvesting.brussels

Uitgever:
David VAN VOOREN
Sint-Lazarusplein 2 - 1035 Brussel
Timmeren aan gelijkheid binnen
sociale huisvesting.

Oktober 2023

BRUSSEL HUISVESTING

GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

Sint-Lazarusplein 2 • 1035 Brussel

T +32 (0)800 40 400

Contactformulier : <https://huisvesting.brussels/vragen-en-contact/contact-onderwerpen/>

huisvesting@gob.brussels

www.huisvesting.brussels